

POSTANOWIENIE

15 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 15 czerwca 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa P. S. i A. R.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie, ewentualnie o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 30 grudnia 2021 r., I ACa 534/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację pozwanej Bank spółki akcyjnej w W., wniesionej od wyroku z 17 marca 2021 r. Sądu Okręgowego w Olsztynie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany uzasadnił wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.):

1. Czy w świetle art. 6 ust. 1 Dyrektywy w związku z wykładnią tego przepisu dokonaną m.in. w wyroku TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, a także z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, sąd orzekający w przedmiocie upadku umowy kredytu denominowanego/indeksowanego do

waluty obcej w sytuacji, w której powód – konsument w trakcie zeznań złożył oświadczenie, że jest świadomy skutków upadku umowy i godzi się na nie, bez wskazania na to jakie to są skutki, powinien w świetle jurejurisprudencji TSUE, przed wydaniem wyroku w przedmiocie abuzywności postanowień umowy zawartej z konsumentem w sytuacji, w której konsekwencją abuzywności może być upadek takiej umowy, pouczyć powoda – konsumenta w trybie art. 156¹ k.p.c. o prawdopodobnym wyniku sprawy oraz o konsekwencjach dotyczących dalszego obowiązywania umowy lub upadku spornej umowy, w tym ewentualnego wpływu tych okoliczności na sytuację konsumenta, a następnie odebrać od konsumenta wyraźne oświadczenie o woli dalszego obowiązywania względem niego spornej umowy w całości albo o zgodzie na upadek umowy czy też może uznać, że takie stanowisko zawarte w treści pozwu stanowi oświadczenie powoda - konsumenta o braku woli dalszego utrzymania umowy w mocy, bez zbadania świadomości konsumenta o konsekwencjach upadku umowy kredytu i wpływu tego upadku na jego sytuację prawną oraz faktyczną?

2. Czy w sprawie o ustalenie nieważności umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF, dla stwierdzenia abuzywności postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania wysokości wzajemnych świadczeń stron (wypłata kapitału kredytu udzielonego w PLN indeksowanego do waluty CHF, przeliczenie raty kapitałowo-odsetkowej kredytu z PLN na CHF na podstawie tabeli kursów banku) oraz dalszej możliwości trwania umowy kredytu, znaczenie ma fakt, że (i) powodowie nie wykazali, że bank ustalał kurs CHF w sposób odbiegający od kursu rynkowego, (ii) powodowie nie wykazali możliwości ustalania przez bank kursu CHF w sposób dowolny, w oderwaniu od mechanizmów rynkowych (iii) bank stosuje tę samą tabelę kursów do wszystkich transakcji walutowych, w konsekwencji czego ustalany przez bank kurs waluty CHF był kursem rynkowym, ustalonym według ściśle określonych zasad, a dowolne kształtowanie wysokości kursu waluty CHF przez bank narażałoby go na poniesienie rażącej straty?
3. Czy ustalenie, że postanowienie umowy odsyłające do tabeli kursów hipotetycznie pozostawia bankowi możliwość jednostronnego kształtowania

kursu waluty obcej w rozliczeniach z kredytobiorcą skutkuje uznaniem takiego postanowienia za nieuczciwe, jeśli w toku procesu kredytobiorca nie wykazał, że bank mógł na podstawie przedmiotowych postanowień stosować kurs odbiegający od rynkowego?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa, którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów.

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie mają uniwersalnego charakteru, o czym przekonuje szczegółowe i silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym. Znaczenie zagadnień prawnych nie wykracza poza tę sprawę (wyraźne odniesienie do stron postępowania) i zmierza do weryfikacji trafności rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje jednolicie, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez

uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Wyrażenie przez konsumenta wolnej i świadomej zgody co upadku umowy kredytu hipotecznego indeksowanego (denominowanego) do franka szwajcarskiego, wymaga od sądu wskazania stronom, w ramach krajowych norm proceduralnych i w świetle zasady słuszności w postępowaniu cywilnym, w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie nieuczciwego warunku, i to niezależnie od tego, czy strony są reprezentowane przez pełnomocnika zawodowego, czy też nie (zob. wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie C-19/20, pkt 97). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się również, że aby konsument mógł udzielić wolnej i świadomej zgody, sąd winien, w ramach norm proceduralnych i w świetle zasady słuszności w postępowaniu cywilnym, wskazać stronom w sposób obiektywny i wyczerpujący, konsekwencje prawne, jakie może pociągnąć za sobą usunięcie nieuczciwego warunku, co jest szczególnie istotne wtedy, gdy niezastosowanie może prowadzić do unieważnienia całej umowy, narażając ewentualnie konsumenta na roszczenia restytucyjne, i to niezależnie od tego, czy strony są reprezentowane przez pełnomocnika zawodowego (zob. uchwała SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Z ustalonego natomiast przez Sądy *meriti* stanu faktycznego nie wynika, aby powodowie sprzeciwili się uznaniu umowy za nieważną, czemu przeczy również ich stanowisko procesowe i treść samego pozwu, w którym twierdzili, że zamieszczenie w umowie kredytu

niedozwolonych postanowień umownych, skutkuje nieważnością całej umowy. Sąd Najwyższy nie dostrzega również interesu skarżącego w podnoszeniu zarzutu braku pouczenia powodów przez sąd *meriti* co do skutków upadku umowy, ewentualnie niedostatecznego wyjaśnienia takich skutków. Taki zarzut, co do zasady, może podnosić jedynie konsument. Powodowie natomiast konsekwentnie podtrzymywali żądanie pozwu, domagając się unieważnienia umowy, nawet mimo propozycji ugody, przedstawionej w postępowaniu apelacyjnym (protokół rozprawy z 10 grudnia 2021 r. i pismo k. 292). Oświadczyli, że liczą się z konsekwencjami takiego rozstrzygnięcia (protokół z 17 lutego 2021 r.).

Zwrócić należy także uwagę, że w wyroku z 29 kwietnia 2021 r. (C-19/20, Bank BPH S.A.), Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Wyeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania.

W sytuacji, gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Jedyne wyjątek zachodziłby, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta. Bez znaczenia przy tym pozostaje, czy na skutek stwierdzenia nieważności doszło do zachwiania równowagi stron umownych. Po pierwsze równowaga ta nie występowała już *ab initio*, skoro stwierdzono abuzywność postanowienia umownego, po drugie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej podkreśla się, że orzeczenie wydane na podstawie przepisów

odnoszących się do niedozwolonych klauzul w umowach konsumenckich spełnia również funkcję odstrasżającą przedsiębiorcę od stosowania takich klauzul w obrocie. Jeżeli zatem eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. wyrok SN z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

[Ł.n.]

[W.R.]